

روش‌های سنجش و پذیرش دانشجو در جهان ۱. الگوها و مدل‌ها

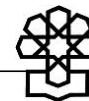
معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی
دفتر مطالعات آموزش و فرهنگ

کد موضوعی: ۲۷۰
شماره مسلسل: ۱۶۵۳۹
مردادماه ۱۳۹۸

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۱.....	مقدمه
۳.....	وضع موجود و گذشته کنکور سراسری دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی
۴.....	مرور روش‌های پذیرش دانشجو در جهان
۱۵.....	پایایی و روایی
۱۶.....	سیستم امتحانات ورودی دانشگاه در چین
۲۰.....	آزمون ورودی دانشگاه در ژاپن
۲۴.....	ضرورت گزینش دانشجو
۲۵.....	جمع‌بندی
۲۷.....	منابع و مآخذ

روش‌های سنجش و پذیرش دانشجو در جهان ۱. الگوها و مدل‌ها

چکیده

در این گزارش ملاک‌ها و روش‌های عمده پذیرش دانشجو در دنیا به همراه نمونه کشورهای که از هر روش استفاده می‌کنند آورده شده است. آزمون، سوابق دوره متوسطه، تقاضانامه و عوامل جمعیتی از جمله ملاک‌های عمده پذیرش دانشجو در جهان هستند که در این گزارش به آنها پرداخته شده است. آزمون‌ها به سه دسته کلی شامل آزمون پایان دوره متوسطه، آزمون ورودی و آزمون‌های استاندارد شایستگی تقسیم‌بندی می‌شوند. این آزمون‌ها ممکن است سراسری یا محلی برگزار شوند یا اینکه مؤسسه‌های جداگانه آزمون اختصاصی برگزار کنند. همچنین، روش پذیرش در دو کشور چین و ژاپن که همانند ایران تقاضای آموزش عالی بالایی دارند با تفصیل بیشتری بررسی شده است.

مقدمه

طی دهه‌های اخیر به دلیل حجم بسیار گسترده داوطلبان و ظرفیت محدود دانشگاه‌ها در کشور ایران، سنجش دانشجو براساس آزمون سراسری دانشگاه‌ها - که مشهور به کنکور است - انجام می‌شود. کنکور که بهترین گزینه برای سنجش داوطلبان ورود به دانشگاه به نظر می‌رسید رفته‌رفته ضمن تبدیل شدن به یکی از بزرگ‌ترین رخدادهای علمی جامعه ایران، سبب نمایان شدن چالش‌ها و آسیب‌هایی در جامعه شد. نحوه آماده‌سازی و شرایط داوطلبان قبل از کنکور، زمان و شیوه پاسخ‌دهی به سؤال‌ها به همراه رقابت سنگین از یک طرف و عدم قبولی یا قبولی در رشته غیردلخواه از طرف دیگر، آسیب‌ها و چالش‌های متعددی برای داوطلب و خانواده‌اش به ارمغان می‌آورد. به همین دلیل همواره عده‌ای از اندیشمندان و مسئولان در پی شناخت و رفع آسیب‌های احتمالی ناشی از کنکور بوده و هستند. محققان مختلف، عمده آسیب‌های منسوب به کنکور که داوطلبان یا خانواده آنها را مبتلا می‌کند را برشمرده و به انحای مختلف دسته‌بندی کرده‌اند که در ادامه به یک دسته‌بندی به همراه مثال‌های آن اشاره خواهد شد:

۱. آسیب‌های اجتماعی - فرهنگی: شرمندگی و خجالت از عدم قبولی، شکل‌گیری نگرانی‌های اجتماعی، افزایش تنش‌های اجتماعی و خانوادگی، افزایش روحیه مدرک‌گرایی.

۲. **آسیب‌های روانی:** از دست رفتن نشاط دانش‌آموزان و مدارس، ایجاد جو اضطراب ناشی از تبلیغات تجاری کنکور، احساس گناه در اثر عدم قبولی کنکور، فشار و آسیب‌های شخصیتی ناشی از ابهام در سرنوشت و نتیجه کنکور، از دست رفتن اعتماد به نفس و احساس حقارت جوانان، افسردگی، انزوا، درونگرایی و بدخلقی.

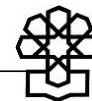
۳. **آسیب‌های آموزشی:** به حاشیه رانده شدن آموزش رسمی مدرسه‌ای، تأثیرپذیری برنامه‌ریزی درسی و آموزشی از شیوه و سؤال‌های آزمون سراسری، تأکید بر محفوظات به جای یادگیری‌های اساسی و ریشه‌ای، از بین رفتن روحیه خلاقیت و نوآوری، بی‌انگیزه شدن نظام آموزش و پرورش در تربیت نیروهای خلاق و نوآور، بی‌توجه شدن دانش‌آموزان به آموزش‌های رسمی، محروم شدن اجتماع از داشتن نیروهای کارآفرین و نوآور.

۴. **آسیب‌های فنی - روشی:** پذیرفته نشدن در رشته‌های مورد علاقه به دلیل عدم آشنایی کامل با رشته‌های دانشگاهی و شرایط سنجش.

- اضطراب‌آور بودن و مشکلات روانی ناشی از چگونگی روش سنجش و سهم سوابق و آزمون، ناتوانایی روش فعلی برای سنجش سطح یادگیری و معلومات و استعدادهاى دانش‌آموزان، مبتنی بر محفوظات بودن روش فعلی، شکل‌گیری و رشد قارچ‌گونه کلاس‌های کنکور، استاندارد نبودن سؤال‌ها، ناتوانایی در سنجش توانایی‌های واقعی دانش‌آموزان، عدم گزینش بهترین‌ها.

۵. **آسیب‌های اقتصادی:** هزینه‌های فراوان داوطلبان به جهت استفاده از معلمان خصوصی و شرکت در کلاس‌های کنکور، اتلاف وقت و انرژی جوانان برای یادگیری روش‌های تست‌زنی، کاهش بهره‌وری اقتصادی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی به دلیل عدم گزینش صحیح، هدر رفتن سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در بخش آموزش و پرورش به دلیل کاهش اثربخشی آموزش عمومی، تبدیل مدارس به بنگاه‌های اقتصادی، عدم استفاده مفید از جوانان به عنوان سرمایه‌های انسانی کشور.

همان‌طور که مشاهده می‌شود آسیب‌هایی که به کنکور نسبت داده می‌شوند فراگیر و مهم هستند و نمی‌توان به آسانی از کنار آنها گذشت. بنابراین بخشی از منتقدان کنکور که در میان آنها نمایندگان مجلس شورای اسلامی و سایر مسئولان نیز دیده می‌شوند، به طور کلی مخالف وجود کنکور و قائل به حذف آن هستند چراکه این گروه، کنکور را مسبب اغلب آسیب‌های فوق می‌دانند. در مقابل نظر این گروه، گروه دیگری وجود دارند که می‌گویند کنکور خود به تنهایی این همه آسیب و چالش را ایجاد نکرده است و علل و عوامل دیگری مانند ضعف مشاوره و آماده‌سازی دانش‌آموزان در دوران تحصیل، مشکلات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی حاکم بر جامعه نیز در این امر دخیل هستند. از این نقطه نظر مقصر بخشی از آسیب‌های اجتماعی، افسردگی‌ها و ناامیدی‌هایی که پس از ناکامی در کنکور و یا دست نیافتن به رشته مورد علاقه اتفاق می‌افتد کنکور نیست. در مقابل این نظر، نظر سومی است که

هرچند وجود غربالگر و کنکور را لازم می‌داند؛ اما کنکور به سبک فعلی را نمی‌پسندد و قائل به اصلاح کنکور است. از این نقطه نظر، کنکور غربالگر خوبی نیست و در مناسب بودن آن به دلایل مختلف تردید است؛ بنابراین اگر کنکور با روش سنجش دیگری جایگزین شود یا اشکال‌های آن رفع شود ممکن است افراد با شایستگی بهتری وارد دانشگاه شوند و بخشی از چالش‌های کنکور مرتفع شود؛ در هر صورت آموزش عالی نیازمند ابزار مناسبی برای سنجش و پذیرش دانشجو، به گونه‌ای است که امکان انتخاب مناسب‌ترین داوطلبان را فراهم سازد و تبعات ناخواسته و آسیب‌زای کنکور را به حداقل ممکن کاهش دهد.

با توجه به مطالب پیش‌گفته در این گزارش تلاش خواهد شد یک‌بار دیگر مسئله کنکور مورد بررسی قرار گیرد و در جهت یافتن الگویی مناسب‌تر، با نگاهی به تجربیات سایر کشورها، اقدام شود.

وضع موجود و گذشته کنکور سراسری دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی

تصور از کنکور و حتی ارزش پذیرش در دانشگاه در گذشته و حال قابل قیاس نیست. به این موضوع باید نوع رقابت را نیز اضافه کرد. با این توضیح که در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ و حتی اوایل دهه ۸۰، بسیاری از چالش‌های منتج از کنکور سراسری به دلیل رقابت سنگین در این عرصه و این پنداشت بوده که سرنوشت شغلی، اقتصادی، طبقه اجتماعی و حتی موفقیت و خوشبختی جوانان وابسته به قبولی در کنکور است. اما در دهه اخیر، افزایش ظرفیت پذیرش دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی کشور و تعدد این مؤسسه‌ها تا حد ایجاد تناسب معقول بین تقاضا و عرضه آموزش عالی، نرخ پذیرش در کنکور را بالا برده و رقابت در این عرصه را در بسیاری از رشته‌محل‌ها تعدیل کرده است. از سوی دیگر افزایش تعداد فارغ‌التحصیلان بیکار باعث شده است که امروز صرف قبولی در کنکور و پذیرش در دانشگاه به مفهوم موفقیت و تضمین شغل و زندگی آتی و یا خوشبختی نباشد و از این حیث اهمیت گذشته خود را از دست داده است. در نتیجه تقاضای اجتماعی آموزش عالی، رقابت در کنکور سراسری و فشارهای روانی و سایر تبعات ناشی از آن تا حد زیادی تعدیل شده، در عین حال که همچنان همه آسیب‌های پیش‌گفته، حداقل برای بخشی از داوطلبان متقاضی رشته‌محل‌های پرتقاضا به قوت خود باقی است. تداوم رقابت فشرده و تبعات ناشی از آن برای بخشی از داوطلبان به دلیل شمار اندک رشته‌محل‌های پرتقاضا از یک‌سو و تغییر ترکیب داوطلبان کنکور سراسری به لحاظ گروه آزمایشی مورد تقاضا از سوی دیگر است.

با توجه به آنچه گذشت، همچنان این سؤال مطرح است که چگونه می‌توان با بازنگری در طراحی و اجرای کنکور، در عین انتخاب بهترین‌ها، تبعات آسیب‌زای آن را کاهش داد؟ برای پاسخ به این پرسش ابتدا مروری بر انواع روش‌های پذیرش دانشجو در دنیا خواهیم داشت. در ادامه ملاک‌ها و انواع روش‌های مورد استفاده نظام‌های پذیرش برخی کشورها آمده است. این مطالب عمدتاً برگرفته از مراجع ۲، ۳ و ۴ هستند.

توضیح لازم اینکه با توجه به گستردگی موضوع و تنوع شیوه‌ها و مدل‌های پذیرش دانشجوی، دستیابی به تعداد داوطلبان (میزان تقاضا)، ظرفیت پذیرش، اهداف عام و خاص و آثار مترتب بر عملکرد نظام‌های مختلف پذیرش دانشجوی در کشورهای مورد بررسی، در این فرصت فراهم نشد. به همین دلیل لازم است در گزارش‌های بعدی از مجموعه گزارش‌های مرتبط با سنجش و پذیرش، به هریک از این مباحث پرداخته خواهد شد.

مرور روش‌های پذیرش دانشجو در جهان

روش‌های مختلفی برای پذیرش در جهان وجود دارد که هرکدام با چالش‌ها و نگرانی‌هایی همراه است. کشورهای در حال توسعه با چالش‌های ویژه‌ای در پذیرش آموزش عالی خود مواجه‌اند. در مقابل کشورهای توسعه‌یافته یا بسیاری از کشورهای فقیر در نظام سنجش و پذیرش خود با چالش روبه‌رو نیستند. در ادامه عمده روش‌های پذیرش دانشجو در جهان را مرور خواهیم کرد.

الف) ملاک‌های مورد استفاده در فرایند پذیرش

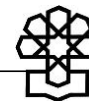
اولین گام مفید در دسته‌بندی طیف گسترده و پیچیده نظام‌ها و رویه‌های پذیرش در دنیا، شناسایی مجموعه‌ای از عوامل یا ملاک‌های عمده‌ای است که در فرایند پذیرش در سراسر جهان مورد توجه قرار گرفته‌اند. این عوامل را می‌توان به چهار دسته اصلی:

۱. آزمون،
۲. سوابق دوره متوسطه،
۳. تقاضانامه،^۱
۴. عوامل جمعیتی^۲ گروه‌بندی کرد.

۱. آزمون

در اکثر نظام‌های پذیرش، نمره داوطلب در یک یا چند آزمون، عاملی کلیدی در انتخاب او به‌شمار می‌رود. این آزمون‌ها را می‌توان به سه دسته اصلی طبقه‌بندی کرد: امتحانات پایان دوره متوسطه، امتحانات ورودی و آزمون‌های استاندارد شایستگی (سنجش توانمندی). از این میان امتحانات پایان دوره متوسطه و امتحانات ورودی دانشگاه‌ها، برای سنجش میزان توانایی، دانش و یادگیری در یک برنامه درسی خاص یا برخی علاقه‌مندی‌ها طراحی می‌شوند. به طور کلی آزمون‌های استاندارد شایستگی، برای سنجش توانایی در مهارت‌های شناختی عمومی و تخمین توانایی فرد در یادگیری طراحی شده‌اند. در کشورهایی که امتحان پایان دوره دبیرستان برای اخذ مدرک دیپلم لازم است، از

1. Application
2. Demographic Factors

آن برای پذیرش در دانشگاه نیز استفاده می‌شود. همچنین ممکن است آزمون‌های عمومی، آزمون‌های تخصصی دبیرستان یا آزمونی مربوط به رشته تحصیلی آینده داوطلب نیز برگزار شود. در برخی از کشورها مانند ژاپن به دانش‌آموزان حسب رشته مورد تقاضا امکان انتخاب مواد امتحانی نیز داده می‌شود.

امتحانات پایان متوسطه، مانند آزمون‌های ورودی، موفقیت‌محورند که ممکن است در سطح ملی یا ناحیه‌ای انجام شود و دولت یا مؤسسه‌های مستقل آنها را برگزار کنند. مواد امتحانی از یک نظام پذیرش نسبت به نظام دیگر متفاوت است. آزمون‌های استاندارد توانمندی، موضوع‌محور نیستند و سازمان‌های مستقلی مانند «کالج برد»^۱ برگزار می‌کنند که اداره‌کننده «آزمون ارزیابی تحصیلی» (SAT)^۲ در آمریکا است. مهارت‌هایی که چنین آزمون‌هایی مورد آزمایش قرار می‌گیرند ممکن است شامل درک مطلب، استدلال و دیگر توانایی‌های شناختی باشد؛ هرچند در برخی موارد، تست توانایی‌ها در موضوع خاصی نیز ممکن است پوشش داده شود. به عنوان مثال، آزمون SAT استاندارد دارای بخش ریاضی و مواد امتحانی خاص مورد نیاز برخی از دانشگاه‌هاست.

۲. سوابق دوره متوسطه

در این روش، بخش‌های مختلفی از دوره دبیرستان برای امر پذیرش مورد استفاده قرار می‌گیرد. در بسیاری از موارد معدل دبیرستان به همراه نمره یک آزمون به صورت ترکیبی برای تصمیم‌گیری در پذیرش استفاده می‌شود. نمرات ممکن است در همه مواد درسی یا بسته به رشته دانشگاهی مورد علاقه داوطلب در مواد خاص، مورد بررسی قرار گیرد. بعضی از نظام‌ها نیز تنها نمرات سال آخر یا دو سال آخر دوره دبیرستان را در نظر می‌گیرند، در حالی که برخی دیگر پیشرفت در طول یک دوره طولانی‌تر را دنبال می‌کنند. در برخی سیستم‌ها ممکن است حتی دبیرستانی را که داوطلب از آن فارغ‌التحصیل شده است را برای پذیرش مدنظر قرار دهند. مثلاً ممکن است داوطلبی که از یک دبیرستان ویژه و با کیفیت فارغ‌التحصیل شده باشد را صرفاً با در نظر گرفتن معدل دوره دبیرستان پذیرش کنند. در نهایت ممکن است مشارکت در فعالیت‌های خارج از مدرسه یا برنامه‌های آکادمیک نیز در نظر گرفته شود که از جمله این موارد می‌توان باشگاه‌های هنری و دانشگاهی، دولت دانش‌آموزی، تیم‌های ورزشی، فعالیت‌های داوطلبانه، اشتغال، اردوگاه‌های آکادمیک و برنامه‌های پس از مدرسه که با هدف آماده‌سازی دانشجویان برای تحصیل در دانشگاه طراحی شده است، را نام برد.

۳. تقاضانامه

در برخی کشورها دانشگاه‌ها از داوطلبان می‌خواهند تقاضانامه‌ای که قالب و اجزای از پیش تعیین شده‌ای دارند را تکمیل کرده و به دانشگاه ارائه دهند. از عناصر رایج در این تقاضانامه‌ها پرسش‌های

موردنظر مؤسسه پذیرنده است که داوطلب باید به آنها پاسخ دهد، و توصیه‌نامه‌هایی از معلمان، کارفرمایان، مربیان، مقام‌های دولتی و دیگران را به آن ضمیمه کند. در برخی موارد از داوطلب خواسته می‌شود نمونه‌ای از کارها مانند نمونه نگارش و کارهای هنری خود را بفرستد. برای برخی نمونه‌های عملی (مثل موسیقی، تئاتر و غیره) ممکن است ممیزی وجود داشته باشد، و ممکن است در مؤسسه‌ها و برنامه‌های آموزشی خاص، به‌ویژه مؤسسه‌های نخبگان، مصاحبه نیز مورد توجه قرار گیرد. وزن نسبی هر قسمت از تقاضانامه معمولاً مؤسسه را تعیین می‌کند.

۴. عوامل جمعیتی

در برخی از نظام‌های پذیرش، خصوصیات جمعیتی مانند جنسیت، توان مالی، مذهب، معلولیت و... مورد توجه قرار می‌گیرد.

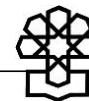
ب) نوع‌شناسی نظام‌های پذیرش

روش‌های پذیرش دانشجو در کشورهای مورد بررسی را می‌توان برحسب نوع و مدل دسته‌بندی کرد، که در اینجا برای دسته‌بندی کشورها برحسب نوع پذیرش، روش غالب و اصلی مورد استفاده در نظام پذیرش مدنظر قرار داده شده است. مدل‌ها نیز برای توصیف دقیق‌تر نوع روش و نشان دادن تفاوت فرایندها و رویه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند. در واقع قرار گرفتن ملاک‌های دیگر در کنار ملاک اصلی باعث خلق مدل می‌شود. البته نباید از نظر دور داشت که در بسیاری از کشورها روش‌های پذیرش جایگزین نیز وجود دارد (مثلاً برای بزرگسالان کیفیت حرفه‌ای مدنظر قرار می‌گیرد)؛ و یا در برخی رشته‌ها مانند پزشکی ممکن است شیوه پذیرش متفاوت باشد. علاوه بر این، مؤسسه‌های فنی و حرفه‌ای، و همچنین مؤسسه‌های خصوصی، ممکن است شرایط پذیرش متفاوتی داشته باشند. در بعضی موارد، برنامه‌های خاص (مانند پزشکی) یا مؤسسه‌های خاص نخبگان نیز ممکن است شرایط بیشتری را اعمال کنند. خلاصه اینکه، می‌توان کشورها را برحسب روش غالب پذیرش به پنج نوع دسته‌بندی کرد که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۱. نوع اول: امتحانات پایان دوره متوسطه^۱

در این نوع، پذیرش دانشگاه وابسته به یک یا چند نمره از امتحانات پایان دوره متوسطه است. این امتحانات که در سطح ملی یا منطقه‌ای و عموماً توسط دولت برگزار می‌شود، موفقیت‌گرا^۲ هستند و ممکن است مواد امتحانی زیادی را دربرگیرند. البته این امکان وجود دارد که خود دانش‌آموزان مواد امتحانی را انتخاب کنند. نمره این امتحانات شاید در ترکیب با عامل‌های دیگری مانند معدل دبیرستان مورد استفاده قرار گیرد. این فرایند ممکن است به صورت متمرکز باشد و دولت یا نهاد دیگری

1. Secondary Leaving Examinations
2. Achievement Oriented

حدنصاب‌ها را تعیین کند یا اینکه مؤسسه‌های آموزشی فرایند را مدیریت کنند و معیارهای خود را در نظر بگیرند. در برخی موارد ممکن است حدنصاب نمره برای داوطلبان خاصی پایین‌تر از حد معمول در نظر گرفته شود که این به مفهوم ورود شرایط جمعیتی در فرایند است. در ادامه مثال‌هایی از مدل‌های مختلف سیستم نوع اول شرح داده خواهد شد:

۱-۱. فقط نمره آزمون ملی

فرانسه

دانش‌آموزانی که نمره قبولی (حداقل ۵۰ درصد از نمره) امتحان ملی کارشناسی^۱ که مبتنی بر نوشتار^۲ است را کسب کنند، می‌توانند اکثر دانشگاه‌های فرانسه را برای تحصیل انتخاب کنند. البته دانشگاه‌های برتر امتحانات بیشتری دارند.

اتریش

در اتریش مانند فرانسه، گذراندن امتحانات پایان متوسطه (ماتریا) برای ثبت‌نام متقاضیان در دانشگاه‌ها کفایت دارد. ماتریا از سه تا چهار امتحان نوشتاری، به علاوه سه تا چهار امتحان شفاهی تشکیل شده است. مواد اجباری شامل آلمانی، ریاضی و یک زبان خارجی است. همه دانش‌آموزان در یک روز و یک ساعت امتحان می‌دهند. امتحانات را هیئتی متشکل از معلمان داوطلب، مدیر دبیرستان و یک شخص خارجی که معمولاً رئیس یک دبیرستان دیگر است نمره‌دهی می‌کند.

ایرلند

دانش‌آموزان در ایرلند در پایان دوره متوسطه در امتحانات ملی شرکت می‌کنند که کمیته امتحانات ایالتی برگزار می‌کند. کمیته امتحانات ایالتی زیر نظر دولت مرکزی است. ظرفیت هر رشته تحصیلی توسط مؤسسه‌ها تعیین می‌شود اما فرایند پذیرش را به صورت متمرکز اداره مرکزی پذیرش هماهنگ می‌کند که نهادی خصوصی و متعلق به مؤسسه‌های آموزشی است. داوطلبان، رشته‌ها و مؤسسه مورد نظر خود را برای کمیته امتحانات ایالتی ارسال می‌کنند، سپس انتخاب آنها به صورت خودکار توسط رایانه و با توجه به نمره و اولویت داوطلبان به یک رشته تحصیلی و یک مؤسسه تطبیق می‌شود. داوطلبانی که نمره بالاتری دارند از شانس بیشتری برای قبولی در اولویت‌های بالاتر خود برخوردارند.

مصر

در مصر نیز مشابه ایرلند، پذیرش در دانشگاه‌ها تماماً براساس نمرات داوطلبان در آزمون سراسری پایان متوسطه است. فرایند به صورت متمرکز انجام می‌شود، اما برخلاف ایرلند آزمون را دولت ملی و اداره پذیرش دانشگاه‌های مصر برگزار می‌کند. داوطلبان، رشته محل‌های منتخب خود را به اداره

1. Baccalaureate

2. Essay-Based

مرکزی پذیرش می‌فرستند و انتخاب رشته محل قبولی داوطلبان با توجه به نمره و اولویت‌های آنها انجام می‌شود.

۲-۱. نمره آزمون ملی و عملکرد تحصیلی در مدرسه

تانزانیا

کنترل و هماهنگی فرایند پذیرش در تانزانیا برای مؤسسه‌های آموزش عالی عمومی و خصوصی مشترکاً توسط کمیته دانشگاه‌های تانزانیا (TCU) و مؤسسه‌ها انجام می‌شود. داوطلبان مستقیماً برای مؤسسه مورد نظر خود (نهایتاً سه مؤسسه) درخواست ارسال می‌کنند. برای اغلب مؤسسه‌ها هم نمره آزمون ملی پایان متوسطه و ریزنمرات دبیرستان مورد نیاز است. هر مؤسسه حدنصاب نمره مورد نیاز پذیرش را تعیین می‌کند.

هر داوطلب درخواست خود را علاوه بر مؤسسه‌ها برای کمیته دانشگاه‌های تانزانیا نیز ارسال می‌کند تا در صورت قبولی در بیش از یک مؤسسه این کمیته تعیین کند داوطلب در کدام مؤسسه ثبت‌نام کند.

۳-۱. نمره آزمون ملی و شرح حال تحصیلی

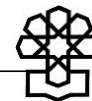
انگلستان

نمره آزمون ملی پایان دبیرستان که A-Level خوانده می‌شود، عامل اصلی در فرایند پذیرش در دانشگاه‌های انگلستان است. امتحانات موضوع‌محور^۱ هستند و هر داوطلب موضوع امتحانی خود را انتخاب می‌کند. امتحانات را یک سازمان مرکزی، دانشگاه و سرویس پذیرش کالج‌ها (UCAS) هماهنگ می‌کنند. داوطلبان درخواست خود را که متشکل از اطلاعات علمی دوره متوسطه (شامل نمرات A-LEVEL)، سوابق کاری، شرح حال و توصیه‌نامه به همراه پنج رشته محل انتخابی را برای UCAS ارسال می‌کنند. درخواست‌ها برای مؤسسه‌های مربوط ارسال می‌شود و هر مؤسسه براساس معیارها و استانداردهای خود داوطلبان را می‌پذیرد.

۴-۱. نمره امتحانات محلی و عملکرد علمی دوره متوسطه

استرالیا

سیستم دانشگاهی استرالیا متمرکز برنامه‌ریزی شده است و ظرفیت‌های مورد حمایت دولت در هر رشته محل را دولت تعیین می‌کند. فرایند پذیرش نیز به صورت متمرکز اعمال می‌شود. این هماهنگی بیشتر ایالتی است تا ملی و آزمون پایان متوسطه نیز توسط دولت ایالتی برگزار می‌شود. به هر داوطلب براساس ترکیبی از نمرات آزمون و ارزیابی کمی از عملکرد دوره متوسطه، نمره‌ای اختصاص می‌یابد که به اختصار ENTER نامیده می‌شود. در واقع این نمره داوطلبان را به صورت ملی رتبه‌بندی می‌کند.

داوطلبان اولویت‌های خود را برای هماهنگ‌کننده ایالتی ارسال می‌کنند و در ادامه، هر داوطلب با توجه به نمره ENTER و اولویت‌بندی در یک رشته‌محل پذیرفته می‌شود.

در بسیاری از موارد مؤسسه‌های نمرات ENTER را با هدف در نظر گرفتن متغیرهای جمعیت‌شناختی و اجتماعی - اقتصادی مانند محرومیت اقتصادی، تنظیم می‌کنند.

۲. نوع دوم: آزمون‌های ورودی

امتحانات ورودی نیز همانند امتحانات پایان دبیرستان، به صورت منطقه‌ای یا ملی توسط دولت‌ها برگزار می‌شوند؛ در این موارد، فرایند پذیرش اکثراً به صورت متمرکز است. با این حال، در برخی از نظام‌ها، امتحانات ورودی را مؤسسه‌های آموزش عالی برگزار و نمره حدنصاب و سایر معیارهای پذیرش را تعیین می‌کنند. همچنین، مانند امتحان پایان متوسطه، امتحانات ورودی نیز سطح دانش داوطلبان در رشته دوره دبیرستان را می‌سنجد.

۱-۲. نمره آزمون ملی به عنوان تنها معیار پذیرش

چین

در چین داوطلبان در آزمون ورودی ملی در یک گروه از دو گروه انسانی یا علوم و مهندسی شرکت می‌کنند. سیستم دانشگاهی متمرکز برنامه‌ریزی می‌شود و فرایند پذیرش متمرکز را دولت مرکزی هماهنگ می‌کند که ظرفیت هر رشته‌محل را تعیین می‌کند. داوطلبان رشته‌محل‌های خود را براساس اولویت انتخاب می‌کنند و دولت براساس نتیجه آزمون و اولویت‌های اعلام شده با رعایت حدنصاب تعیین شده، داوطلبان را پذیرش می‌کند. حدنصاب قبولی برای داوطلبان گروه‌های محروم، ورزشکاران و برندگان جوایز ملی و بین‌المللی پایین‌تر از حدنصاب داوطلبان عادی است.

جمهوری گرجستان

در گرجستان داوطلبان ورود به دانشگاه در آزمون ورودی ملی شرکت می‌کنند که توسط مرکز ملی آزمون برگزار می‌شود. این مرکز تحت نظر وزارت آموزش و علوم است. حدنصاب نمره سالیانه توسط هر دانشگاه تعیین می‌شود. بعد از برگزاری آزمون، «مرکز ملی آزمون» فهرست رتبه‌بندی شده داوطلبانی که حائز نمره حدنصاب هستند را برای هر مؤسسه می‌فرستد و مؤسسه‌های دانشجویان مورد نظر خود را از آن فهرست انتخاب می‌کنند.

۲-۲. پذیرش براساس نمره امتحان ملی و سوابق تحصیلی

ترکیه

آزمون ورودی ملی دانشگاه‌های ترکیه (OSS)، توسط «مرکز انتخاب و جایابی دانشجو» (اوسیم) برگزار می‌شود. در ترکیه اداره آموزش دانشگاهی متمرکز انجام می‌شود و ظرفیت هر رشته‌محل (اعم از دولتی و خصوصی) را شورای آموزش عالی تعیین می‌کند. یک نهاد قانون اساسی مسئول برنامه‌ریزی،

هماهنگی و اداره همه مؤسسه‌های آموزش عالی به جز نیروهای نظامی و امنیتی است. اوسیم وابسته به شورای آموزش عالی و مسئول هماهنگی فرایند پذیرش است. نمره اوسیم هر دانشجو با معدل دوره متوسطه وی ترکیب می‌شود؛ با این قید که معدل دوره متوسطه برای دانش‌آموزانی که قصد دارند رشته‌ای متناسب با رشته تحصیلی خود در دوره متوسطه انتخاب کنند، دارای وزن بیشتری است. پذیرش داوطلبان با توجه به نمره ترکیبی و اولویت‌های آنها انجام می‌شود.

اسپانیا

در اسپانیا مانند ترکیه ظرفیت رشته‌محل را دولت تعیین می‌کند و نمره معیار ترکیبی از نمرات آزمون ورودی ملی و معدل دبیرستان هر داوطلب است. این نمره براساس وزن ۴۰ درصدی معدل و ۶۰ درصدی آزمون ساخته می‌شود. نمره ۵ حدنصاب^۱ برای ورود به مرحله بعد است. در مرحله بعد مؤسسه‌ها با توجه به تعداد داوطلبان و ظرفیت خود حدنصابی را تعیین می‌کنند. داوطلبانی که حائز حدنصاب یک مؤسسه باشند می‌توانند در آن مؤسسه ثبت‌نام کنند.

۲-۳. آزمون ورودی اختصاصی مؤسسه‌ها

آرژانتین و پاراگوئه

دانش‌آموزان در هر دو کشور پس از پایان دبیرستان مدرکی را دریافت می‌کنند که برای ورود به دانشگاه الزامی است. داوطلبان ورود به دانشگاه برای هر مؤسسه آموزش عالی جداگانه درخواست می‌دهند و مؤسسه‌ها هرکدام امتحان ورودی خود را برای پذیرش دانشجو برگزار می‌کنند.

۲-۴. نمرات آزمون ورودی اختصاصی مؤسسه‌ها و سوابق تحصیلی

بلغارستان

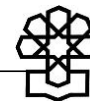
فرایند پذیرش دانشجو در دانشگاه‌های بلغارستان دو مؤلفه دارد: یکی نمرات آزمون ورودی اختصاصی مؤسسه‌ها و دیگری عملکرد تحصیلی دوره متوسطه. مواد امتحانی برحسب رشته انتخابی داوطلب متفاوت است. برای مثال داوطلبان حقوق، ادبیات و تاریخ را امتحان می‌دهند و داوطلبان پزشکی بیولوژی، شیمی^۲ و

صربستان

ظرفیت رشته‌محل‌ها به همراه ظرفیت پذیرش داوطلبان بهره‌گیری از آموزش رایگان را دولت تعیین می‌کند. مؤسسه‌ها هر یک فرایند پذیرش خود را دارند و ۴۰ درصد از وزن نمرات را به معدل چهار سال دبیرستان و ۶۰ درصد را به نمره آزمون اختصاص می‌دهند.

۱. در اسپانیا نمرات برای پذیرش دانشگاه از ۰ تا ۱۰ درجه‌بندی می‌شوند.

۲. طبق این گزارش، دولت در نظر دارد به جای آزمون‌های ورودی مؤسسه‌های آزمون ملی پایان متوسطه برگزار کند.

۳. نوع سوم: آزمون‌های شایستگی استاندارد^۱

آزمون‌های شایستگی استاندارد بیشتر برای اندازه‌گیری توانایی‌های شناختی عمومی داوطلبان است. در روند پذیرش، آزمون شایستگی معمولاً با عوامل دیگری مانند دانش و موفقیت‌های علمی ترکیب می‌شود.

۳-۱. آزمون‌های شایستگی استاندارد یا سوابق تحصیلی دوره دبیرستان

سوئد

داوطلبان دانشگاه در سوئد در آزمون استعداد تحصیلی سوئد (SweSAT) شرکت می‌کنند که توسط آژانس ملی آموزش عالی برگزار می‌شود. این آژانس ماهیت دولتی دارد. پذیرش براساس نمرات SweSAT داوطلبان یا نمرات دبیرستان وی انجام می‌شود. حداقل یک سوم از ظرفیت دانشگاه‌ها براساس نمرات SweSAT و حداقل یک سوم براساس نمرات دبیرستان داوطلبان اختصاص می‌یابد. البته ممکن است مؤسسه‌ها الزامات بیشتری برای برنامه‌های خاص در نظر بگیرند که برای بیشتر از ۱۰ درصد ظرفیت قابل اعمال نیست.

۳-۲. نمره آزمون شایستگی استاندارد و شرح حال

ایالات متحده

در ایالات متحده محتوای سوابق مورد نیاز و وزن‌دهی به هر عنصر تقاضانامه توسط مؤسسه‌ها تعیین می‌شود. اغلب مؤسسه‌ها عملکرد داوطلبان در یک آزمون شایستگی استاندارد مانند SAT یا ACT را در نظر می‌گیرند. عملکرد دوره متوسطه یک عامل کلیدی است و تعداد زیادی از مؤسسه‌ها به‌خصوص در بخش نخبگان به مواد بیشتری در تقاضانامه نیاز دارند که شامل: نگارش، توصیه‌نامه، مصاحبه و ... است. در همین خصوص ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و فعالیت‌های فوق برنامه (فعالیت‌های ورزشی) نیز در نظر گرفته می‌شوند.

۴. نوع چهارم: آزمون‌های چندگانه

در این نوع پذیرش، نمرات امتحانات پایان متوسطه یا امتحانات ورودی به همراه نتایج یک یا دو امتحان دیگر - که دولت یا یک سازمان مستقل برگزار می‌کند - استفاده می‌شود.

۴-۱. نمرات آزمون ورودی ملی و نمرات آزمون ورودی داخلی مؤسسه‌ها

ژاپن

در ژاپن آزمون ملی برای ورود به دانشگاه برگزار می‌شود که شامل پنج تا هفت موضوع است. نمره کل این آزمون مشخص می‌کند که یک داوطلب برای کدام مؤسسه مجاز به انتخاب است. مؤسسه‌های

آموزش عالی رتبه‌بندی شده‌اند و برای ورود به مؤسسه‌های معتبرتر به کسب نمره بالاتری نیاز است. در مرحله بعد آزمون اختصاصی داخلی برای داوطلبان منتخب توسط مؤسسه برگزار می‌شود و پذیرش براساس ترکیبی از نمرات آزمون ملی و آزمون مؤسسه که هر مؤسسه خود وزن مربوط به هریک از دو آزمون را تعیین می‌کند، انجام می‌شود.

۲-۴. نمرات آزمون ورودی ملی، نمرات آزمون ورودی مؤسسه‌ها و عملکرد تحصیلی دوره متوسطه

برزیل

مؤسسه‌های آموزش عالی در برزیل خود آزمون‌های ورودی را برگزار می‌کنند که به طور کلی شامل ترکیبی از سؤال‌های چند گزینه‌ای و تشریحی است. بیشتر امتحانات، موضوعات اصلی نظیر ریاضی را پوشش می‌دهند؛ البته ممکن است موضوع‌های اضافی برای برنامه‌های خاص مورد نیاز باشد. بسیاری از مؤسسه‌ها نیز نمرات داوطلبان را در آزمون ملی آموزش متوسطه، یک امتحان ورودی ملی که توسط وزارت آموزش و پرورش در سال ۱۹۹۸ معرفی شده است، در نظر می‌گیرند. علاوه بر این، تعدادی از مؤسسه‌ها پیرو دانشگاه فدرال برزیل هستند که در سال ۱۹۹۶ سیستم پذیرشی را معرفی کرد که دانش‌آموزان را براساس عملکرد آنها در طول دوره دبیرستان ارزیابی می‌کند. مؤسسه‌ها تعیین می‌کنند که کدام عوامل برای پذیرش استفاده شود و وزن هر کدام در فرایند انتخاب چقدر است.

۳-۴. نمرات آزمون ملی پایان متوسطه و نمرات آزمون ورودی داخلی مؤسسه‌ها

فنلاند

دانش‌آموزان در فنلاند برای دریافت دیپلم متوسطه در یک آزمون ملی شرکت می‌کنند. مؤسسه‌های دانشگاهی نیز آزمون ورودی خود را دارند که موضوع‌محور است. پذیرش مبتنی بر نمرات هر دو آزمون ملی پایان متوسطه و آزمون ورودی مؤسسه‌هاست. با این حال درصد مشخصی از ظرفیت‌ها در اکثر برنامه‌ها به طور کامل براساس نمرات آزمون ورودی به داوطلبان اختصاص داده می‌شود.

۴-۴. امتحانات چندگانه که نهادهای متعدد برگزار می‌کنند

هندوستان

پذیرش در دانشگاه‌های هندوستان مبتنی بر نمرات یک یا چند آزمون پایان متوسطه یا آزمون ورودی است. این امتحانات را نهادهای مختلفی شامل دولت ملی، دولت‌های استانی، مؤسسه به صورت انفرادی یا گروهی از مؤسسه‌ها برگزار می‌کند. مؤسسه‌ها یا کنسرسیوم‌ها از مؤسسه‌ها ملزومات پذیرش خود شامل نوع آزمونی که داوطلب باید بدهد، وزن هر آزمون و نمره حدنصاب پذیرش را تعیین می‌کنند. در برخی موارد، فرایند به صورت متمرکز برای یک کنسرسیوم یا گروهی از مؤسسه‌ها هماهنگ می‌شود. داوطلبان درخواست خود را به یک مؤسسه و یا گروهی از مؤسسه‌ها ارسال می‌کنند.

۵. نوع پنجم: بدون امتحان

همان‌طور که قبلاً اشاره شد، اکثر سیستم‌های دانشگاهی در سراسر جهان از یک یا چند نوع آزمون در روند پذیرش خود استفاده می‌کنند. با این وجود، نظام‌های خاصی وجود دارد که برای پذیرش دانشجوی نیازی به برگزاری آزمون احساس نمی‌کنند. این نظام‌ها به طور عمده روی عملکرد تحصیلی دوران متوسطه در انتخاب دانشجوی تکیه می‌کنند. روش‌های پذیرش غیرمبتنی بر امتحان در بخش خصوصی نیز در کشورهای مختلف، به‌ویژه در ایالات متحده، دیده می‌شود.

۱-۵. سوابق تحصیلی دوره متوسطه

نروژ

فرایند پذیرش در نروژ به صورت متمرکز توسط «سرویس پذیرش کالج و دانشگاه‌های نروژ» به عنوان یک آژانس دولتی، انجام می‌شود. داوطلبان امتیازاتی را براساس نمرات دبیرستان، دروس خاص، متغیرهای جمعیتی و تجربیات نظامی کسب می‌کنند. همچنین، داوطلبان تا ۱۰ رشته‌محل را به ترتیب اولویت مشخص می‌کنند. در نهایت داوطلبان مبتنی بر امتیاز کسب شده و اولویت‌های تعیین شده پذیرش می‌شوند.

کانادا

حداقل شرط ورود به دانشگاه‌های کانادا داشتن دیپلم متوسطه است و آزمون ملی و یا استانی وجود ندارد. در این کشور مؤسسه‌ها و یا برنامه‌های تحصیلی ملزومات پذیرش را مشخص می‌کنند. به طور کلی نمرات دبیرستان دارای سنگین‌ترین وزن در فرایند پذیرش است. اما بیشتر مؤسسه‌ها و برنامه‌ها شرایط ویژه‌ای برای دروس دوره دبیرستان دارند. در آنتاریو پذیرش در مؤسسه‌های عمومی متمرکز است و داوطلبان از طریق یکی از دو سازمان «مرکز درخواست دانشگاه‌های آنتاریو» یا «سرویس درخواست کالج آنتاریو» اقدام می‌کنند. در بریتیش-کلمبیا نیز سازمان‌های هماهنگ‌کننده درخواست‌ها وجود دارد ولی در سایر استان‌ها داوطلبان درخواست خود را مستقیماً به مؤسسه می‌فرستند.

در جدول ۱ انواع و مدل‌های پذیرش دانشجوی در جهان به همراه مثال‌هایی آورده شده است. در این جدول پنج نوع شیوه پذیرش موصوف، به همراه مدل‌های مختلف آنها مشخص شده است. توضیح اینکه وقتی گفته می‌شود نوع شیوه پذیرش امتحانات پایان دبیرستان است یعنی این امتحان شیوه اصلی است و بیشترین تأثیر را در پذیرش دانشجوی در کشورهای مربوط دارد. اما مدل‌های مختلف از آنجا ناشی می‌شود که در کنار شیوه اصلی از سایر ملاک‌ها نیز با تأثیر کمتر استفاده شود. مثلاً در مورد کشور انگلستان امتحانات ملی پایان دبیرستان شیوه اصلی پذیرش است که در کنار آن، تقاضانامه نیز برای پذیرش حائز امتیاز است. در جدول ۱ انواع و مدل‌های مختلف پذیرش به همراه مثال‌هایی آورده شده است.

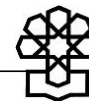
جدول ۱. انواع و مدل‌های پذیرش دانشجو در جهان

نوع اول: امتحانات پایان دبیرستان		
فقط نتایج آزمون ملی	اتریش، فرانسه، ایرلند، مصر	مدل و فرایند
نتایج آزمون ملی و عملکرد علمی دوره متوسطه	تانزانیا	
نتایج آزمون ملی و شرح حال ^۱	انگلستان	
نمره امتحانات منطقه‌ای/دولتی، همچنین عملکرد علمی دوره متوسطه	استرالیا	
نوع دوم: امتحانات ورودی		
نتایج آزمون ملی	چین، گرجستان	مدل و فرایند
نتایج آزمون ملی و آزمون مؤسسه‌ها	ژاپن	
نتایج آزمون ملی و عملکرد تحصیلی دوره متوسطه	ترکیه، اسپانیا	
فقط نمرات آزمون مؤسسه‌ها	آرژانتین، پاراگوئه	
نمرات آزمون مؤسسه‌ها عملکرد علمی دوره متوسطه	بلغارستان، صربستان	
نوع سوم: آزمون‌های استاندارد شایستگی (استعداد و توانایی)		
نمرات آزمون توانمندی استاندارد یا عملکرد تحصیلی مدارس متوسطه	سوئیس	مدل و فرایند
نمرات آزمون توانمندی استاندارد و سوابق	آمریکا	
نوع چهارم: امتحانات چندگانه		
نتایج آزمون ورودی ملی و نمرات آزمون ورودی مؤسسه‌ها	ژاپن، روسیه، فرانسه	مدل و فرایند
نتایج آزمون ورودی ملی و نمرات آزمون ورودی مؤسسه‌ها و عملکرد علمی دبیرستان	برزیل	
نتایج آزمون ملی پایان دبیرستان و نمرات آزمون ورودی مؤسسه‌ها	فنلاند	
چندین امتحان توسط چندین نهاد	هندوستان	
نوع پنجم: بدون امتحان		
عملکرد علمی دوره دبیرستان	کانادا، نروژ	مدل و فرایند
سوابق درخواست بدون نمره امتحان	برخی مؤسسه‌ها آمریکا	

با توجه به طیف وسیعی از مراحل و روش‌های پذیرشی که در حال حاضر در جهان استفاده می‌شود، می‌توان نتیجه گرفت که هیچ نظام پذیرش جامع و کاملی وجود ندارد و اثربخشی هر یک از نظام‌های خاص و پذیرش به شرایط کشورها و جوامع از جمله ساختار دولت، عوامل اقتصادی، بازار کار، فرهنگ و اولویت‌های راهبردی ملی آنها بستگی دارد.

با این همه نادیده نباید گرفت که نوع و روش یک نظام تعیین‌کننده کیفیت و کارایی آن است. علاوه بر این در بطن هر روش نیز ظرائفی وجود دارد که توجه به آنها تضمین‌کننده اطمینان و اعتبار ذی‌نفعان آن روش است.

۱. معمولاً شامل رزومه علمی، یک نامه حاوی دلایلی برای توصیف شرایط و قابلیت‌های متقاضی و گواهی‌هایی است.

پایایی و روایی^۱

در فرایندهای پذیرش دانشجو، صرف‌نظر از آنکه، چه مرجعی آن را کنترل می‌کند و چه عواملی در نظر گرفته می‌شود پایایی و روایی دارای اهمیت فراوانی است. توانایی سیستم در پیش‌بینی بهتر موفقیت علمی داوطلبان در دانشگاه از ویژگی‌های یک نظام پذیرش معتبر است. در مورد آزمون‌ها، چه آزمون‌های پایان دوره متوسطه، آزمون‌های ورودی مؤسسه‌های آموزش عالی و یا آزمون‌های استاندارد توانایی، نگرانی‌های زیادی در باب ابزارهای مورد استفاده از حیث وجود نقص در آنها وجود دارد. همچنین این نگرانی وجود دارد که آزمون‌ها در فرایند توسعه به خوبی ارزیابی نشوند یا از ابزارهای موجود فراتر از اهداف اولیه استفاده شود که این ابهام‌ها از پایایی و روایی یک آزمون می‌کاهد.

حتی در شرایطی که ابزارها با دقت آزمایش شده باشند و نتایج به‌دست آمده معتبر و قابل اعتماد باشد، عوامل مختلفی ممکن است بر عملکرد یک دانش‌آموز تأثیرگذار باشد. به عنوان مثال، سلامت دانش‌آموز، شرایط زندگی، تغذیه، سطح اضطراب و عوامل مختلف روحی و شرایط اجتماعی می‌تواند تأثیرات بسیاری در موفقیت داوطلب داشته باشد؛ مشکلات در هر کدام از این بخش‌ها می‌تواند به نمره امتحانی کمتر از توانایی داوطلب منجر شود که در این صورت آزمون نمی‌تواند به طور دقیق دستاورد واقعی، توانایی و پتانسیل موفقیت در سطح دانشگاه را نشان دهد.

برعکس، ممکن است شرایطی ایجاد شود که نمره آزمون داوطلب بالاتر از توانایی‌های علمی وی باشد. برای مثال، در بسیاری از کشورها، «کلاس‌های آماده‌سازی و تقویتی» برای امتحانات تبدیل به یک صنعت بزرگ شده است. از جمله در ژاپن، بسیاری از دانش‌آموزانی که موفق به پذیرش در مؤسسه مورد علاقه خود نمی‌شوند دوباره سال بعد امتحان می‌دهند و معمولاً همه وقت خود را به فرایند آماده‌سازی در مدارس خصوصی مشهور به «یوبیکو»^۲ اختصاص می‌دهند. چنین دانشجویانی معمولاً به عنوان «رونین» یا «سامورایی سرگردان» نام‌گذاری می‌شوند. کلاس‌های آماده‌سازی و تقویتی برای امتحانات ورودی در بسیاری از کشورها، از جمله برزیل، ایران و هند، همچنین برای آزمون‌های استاندارد در ایالات متحده رایج است. بنابراین، برای برخی از دانش‌آموزان، عملکرد قوی در آزمون ممکن است به مفهوم پیشرفت تحصیلی یا توانایی‌های واقعی او نباشد؛ بلکه نشان‌دهنده میزان تلاش او برای امتحانی خاص باشد. هرچند از منظری دیگر می‌توان گفت که «کلاس خصوصی» بخشی از آمادگی دبیرستان و مکملی برای آموخته‌های رسمی دانش‌آموزان در مدرسه است.

با وجود مباحث فوق توانایی آزمون‌ها و سایر روش‌های پذیرش در پیش‌بینی موفقیت تحصیلی در سطوح آموزش عالی هنوز کاملاً روشن نیست و تحقیقاتی در این زمینه در حال انجام است. اغلب این

1. Reliability and Validity
2. Yobiku

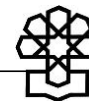
تحقیقات روی نظام پذیرش در آمریکا به‌ویژه آزمون شایستگی استاندارد متمرکز است. اما، نتایج آن پیامدهای بالقوه‌ای در نظام‌های پذیرش در دنیا دارد. برای مثال در سال ۲۰۰۱ یک مطالعه توسط برد کالج در خصوص همبستگی بین نمرات SAT و معدل تجمعی در کالج انجام شد. میانگین همبستگی به‌دست آمده در بررسی‌های مختلف برابر ۰/۳۶ بود که این میزان همبستگی نشان می‌دهد موفقیت در دانشگاه به عوامل دیگری نیز بستگی دارد. باید توجه داشت آزمون‌های تشریحی که بر توانایی نوشتن متمرکزند، بیشتر از آزمون‌های چندگزینه‌ای توانایی پیش‌بینی موفقیت تحصیلی در دانشگاه را دارند. تحقیق دیگری در کالج برد، نشان داد نمرات بخش نوشتاری SAT توانایی بیشتری در پیش‌بینی نمرات دانشگاه نسبت به نمرات بخش‌هایی نظیر ریاضیات دارد که مبتنی بر سؤال‌های چندگزینه‌ای هستند. همچنین، آزمون‌های مبتنی بر موفقیت، قدرت پیش‌بینی بیشتری نسبت به آزمون‌های شایستگی دارند. تحقیقی که دانشگاه کالیفرنیا انجام داد نشان می‌دهد نمرات آزمون SAT II که آزمون موفقیت‌محور موضوعی است نسبت به آزمون شایستگی SAT در پیش‌بینی موفقیت تحصیلی قدرتمندتر است.

در کنار آزمون‌ها، سوابق تحصیلی دوره متوسطه در فرایندهای پذیرش بیشترین استفاده را دارد. به نظر می‌رسد این معیار انتخاب خوبی از لحاظ قدرت پیش‌بینی موفقیت در دانشگاه است؛ شواهد تحقیق نشان می‌دهد که در میان عوامل مختلف، نمرات دبیرستان قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده موفقیت در آموزش عالی است که وقتی با عوامل دیگری نظیر نمرات آزمون ترکیب می‌شود قدرت بسیار بیشتری می‌یابد.

در ادامه سیستم پذیرش دو کشور چین و ژاپن که به‌عنوان دو کشور آسیایی که همانند ایران تقاضای آموزش عالی بالایی دارند مورد بررسی بیشتری قرار می‌گیرد.

سیستم امتحانات ورودی دانشگاه در چین

در چین قانون آموزش اجباری تصریح می‌کند که هر کودک باید حداقل ۹ سال آموزش ببیند. یادگیری در کودکان (سنین ۳ تا ۶) انجام می‌شود و از طریق مدرسه ابتدایی (۶ تا ۱۲)، مدرسه راهنمایی (۱۲ - ۱۸) و سپس برای برگزیدگان ممتاز، در دوره آموزش عالی ادامه می‌یابد. در چین دو سطح متفاوت از دانشگاه‌ها وجود دارد که برای ورود به آنها داوطلبان باید امتحان ورودی دانشگاه‌ها را بگذرانند. این آزمون در سال ۱۹۵۲ ایجاد شد و جدای از تعلیق آن در دوران انقلاب فرهنگی "Tenyear" (طی سال‌های ۱۹۶۶ تا ۱۹۷۷) که آموزش دانشگاهی متوقف شد و دانشگاه‌ها بسته شدند، این آزمون به عنوان مسیر اصلی دسترسی به دانشگاه تا امروز باقی مانده است. در نهایت آزمون ورودی دانشگاه در چین تحت کنترل اداره امتحانات ملی در وزارت آموزش و پرورش است. وزارت آموزش و پرورش بر طراحی سؤالهای امتحانی نظارت می‌کند، در حالی که دولت‌های محلی مسئول

چاپ و ارائه دفترچه‌های امتحانی و همچنین ترتیب دادن مراکز امتحان، علامت‌گذاری و گزارش‌دهی هستند.

ویژگی‌های اصلی امتحان ورودی دانشگاه در چین

داوطلبان باید ابتدا در «سازمان امتحانات ملی» ثبت‌نام و فرم تقاضانامه انتخاب دانشگاه‌ها را تکمیل کنند. با این حال، زمان انتخاب رشته محل با توجه به استان مربوطه متفاوت است و می‌تواند قبل یا بعد از اعلام نتایج انجام شود. اطلاعات مورد نیاز ثبت‌نام شامل مشخصات شخصی و خانوادگی، حضور در مدرسه و پیشرفت تحصیلی، گواهی پزشکی، و همچنین یک ارزیابی اخلاقی و ارزیابی سیاسی است. براساس این اطلاعات برای هر دانش‌آموز یک پرونده شخصی تشکیل می‌دهند که برای تعیین صلاحیت شرکت در امتحان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

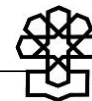
داوطلبان باید فرم تقاضای دیگری را برای انتخاب دانشگاه تکمیل کنند. این فرم براساس نوع و وضعیت دانشگاهی که انتخاب می‌شود شامل چهار بخش است. بخش اول برای دانشگاه‌های ویژه مانند آکادمی‌های ارتش و پلیس است؛ بخش دوم مربوط به دانشگاه‌های معتبر و مجاز از طرف وزارت آموزش اختصاص دارد و بخش سوم برای دانشگاه‌هایی است که از اعتبار کمتری برخوردارند. بخش چهارم به تقاضا برای دانشگاه‌هایی اختصاص دارد که تنها به ارائه مدرک کارشناسی مجاز شمرده شده‌اند. هر سال وزارت آموزش فهرستی از دانشگاه‌ها را منتشر می‌کند که داوطلبان می‌توانند آنها را انتخاب کنند. دانشجویان اجازه انتخاب دو دانشگاه از بخش یک، و سه دانشگاه از هر کدام از بخش‌های دیگر را دارند. از هر دانشکده سه تا پنج دپارتمان یا رشته انتخاب می‌شود. هر دانشگاه سعی می‌کند مزیت‌هایی را ارائه دهد تا در اولویت انتخاب داوطلبان قرار گیرد. برای مثال در سال ۲۰۰۲ حدود ۸۰ درصد از داوطلبان، دانشگاه‌های معتبر شهر «بیجینگ»^۱ را به عنوان اولین انتخاب خود برگزیدند. متقاضیان می‌توانند در فرم ثبت‌نام اعلام کنند که در صورت عدم قبولی در رشته محل‌های منتخب، اطلاعات و نمرات آنها توسط سایر دانشگاه‌ها بررسی شود. در غیر این صورت، دانشجویان می‌توانند تمایل خود برای آزمون مجدد برای سال بعد را اعلام کنند.

آزمون شامل سه ماده امتحانی اجباری شامل چینی، انگلیسی و ریاضی و مواد اختیاری (بیولوژی، شیمی، جغرافیا، تاریخ، فیزیک و سیاسی) است. از سال ۱۹۹۸ امتحان ورودی چین به سیستم $X+3$ (عدد ۳ نشان‌دهنده مواد اجباری و X مواد انتخابی است) شهرت یافت که در آن دانش‌آموزان اجازه داشتند یک یا چند موضوع از لیست شش‌تایی فوق را اختیاری انتخاب کنند. در برخی استان‌ها « X » نیز می‌تواند یک آزمون با موضوعات ترکیبی را نشان دهد که شامل چندین موضوع است. برگه‌های امتحانی به دو بخش تقسیم می‌شوند: بخش (I)، آزمون عینی که شامل سؤال‌های چندگزینه‌ای است که کامپیوتر تصحیح می‌کند، و بخش دوم که شامل پر کردن جاهای خالی، محاسبات، انشا، نگارش و

یک تست شفاهی به زبان انگلیسی است. بیشتر برگه‌های امتحانی شامل چهار تا هشت بخش است و برخی مواد آزمون (زیست‌شناسی، شیمی، ریاضی و فیزیک) یک سؤال اضافی دارند که تنها در صورت انتخاب دانشگاه‌های معتبر مورد بررسی قرار می‌گیرند. همه دانش‌آموزان در سراسر کشور همزمان امتحان می‌دهند و هر ماده امتحانی بین ۲ تا ۲/۵ ساعت طول می‌کشد. نتایج آزمون در عرض دو تا سه هفته پس از برگزاری آزمون از طریق تلفن یا اینترنت در دسترس قرار می‌گیرد. هر ساله وزارت آموزش با توجه به تعداد داوطلبان و در دسترس بودن دانشگاه‌ها با دو حدنصاب نمره موافقت می‌کند؛ یکی حداقل لازم برای ورود به همه دانشگاه‌ها و دیگری حدنصاب بالاتر برای دانشگاه‌هایی است که از اعتبار بیشتری برخوردارند. این دانشگاه‌ها در شهرهای بزرگ چین واقع شده‌اند و نکته قابل توجه اینکه داوطلبان بومی امتیازاتی برای ورود به دانشگاه شهرشان دارند، یعنی با نمرات پایین‌تر نسبت به داوطلبان سایر شهرها می‌توانند وارد این دانشگاه‌ها شوند.

علاوه بر این در چین گروهی از داوطلبان دارای امتیازاتی برای ورود به دانشگاه هستند که شامل اقلیت‌های مذهبی، ورزشکاران، فرزندان پرسنل ارتش، و متقاضیان معلول هستند. همچنین، امتیازاتی برای داوطلبانی که والدین آنها نقش چشمگیری در مبارزه با بیماری سندرم تنفسی حاد داشته‌اند در نظر گرفته شده بود. نظام آموزش عالی چین حمایت‌های دیگری نیز برای قومیت‌ها در نظر گرفته است. این حمایت‌ها شامل آزمون ورودی خاص، آزمون به زبان بومی، بورس تحصیلی و کمک‌های مالی است. با وجود اینکه ورود به دانشگاه‌های چین از طریق آزمون سراسری (ملی) انجام می‌شود، اما استثناهایی نیز برای پذیرش وجود دارد. از جمله این امکان وجود دارد که دانش‌آموزانی از طریق توصیه‌نامه وارد دانشگاه شوند. البته تعداد چنین دانش‌آموزانی و تعداد دانشگاه‌هایی که از این طریق پذیرش دارند اندک است. مثلاً در سال ۲۰۰۱ تنها ۳۴۰۸ نفر از میان ۴ میلیون و ۵۳۵ هزار پذیرفته شده آزمون، از این طریق وارد دانشگاه شدند. شرایط لازم برای دریافت توصیه‌نامه داوطلبان از سالی به سالی دیگر متفاوت است، اما معمولاً دانش‌آموزان ممتاز هر ناحیه، از دبیرستان‌های وابسته به دانشگاه‌ها، توصیه‌ها، جوایز و گواهینامه‌هایی از فعالیت‌هایی نظیر مسابقات مدارس ملی دریافت می‌دارند و فرزندان افسران پلیس برای ورود به دانشکده‌های انتظامی توصیه می‌شوند.

ظرفیت آموزش عالی در چین نسبت به تقاضا پایین است و تعداد زیادی از داوطلبان نمی‌توانند وارد دانشگاه شوند. بنابراین اجازه دارند سال بعد دوباره امتحان دهند. همچنین، برای افرادی که در کنکور قبول نمی‌شوند امکان مطالعه پاره‌وقت در تعطیلات تابستان و زمستان برای شرکت در یک امتحان ورودی جایگزین (آزمون آموزش عالی بزرگسالان) وجود دارد. این افراد می‌توانند تحصیل از راه دور یا در کالج‌های تربیت معلم را انتخاب کنند. امکان دیگری که برای این افراد وجود دارد ثبت‌نام در دانشگاه‌های خصوصی است که نیازی به کنکور ندارد. این مسیر به دلیل توسعه آموزش عالی خصوصی و رشد طبقه متوسط طرفداران بیشتری پیدا کرده است. دانشگاه‌های غربی نیز عمدتاً برای ارائه دروس

مشترک با دانشگاه‌های چینی و ترغیب دانشجویان به تحصیل در خارج، وارد بازار آموزش عالی خصوصی چین شده‌اند. بنابراین امکان تحصیل در خارج از کشور به‌عنوان بخشی از آموزش عالی خصوصی نیز وجود دارد. گزینه دیگری که برای دانش‌آموزان دبیرستانی وجود دارد آماده شدن برای یک سیستم پذیرش دانشگاه غربی مانند سطح A انگلیس در داخل یا خارج از چین، برای آماده‌سازی ورود به یک دانشگاه خارجی است. در سال‌های اخیر تعداد دانشجویان در چین افزایش بسیاری داشته است به طوری که از بالغ بر ۱۹ میلیون نفر در سال ۲۰۰۷ به بیش از ۲۷ میلیون نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است. در این بازه زمانی سالیانه بیش از ۷ میلیون نفر وارد دانشگاه‌های چین شده‌اند. تعداد دانشگاه‌ها از سال ۱۹۸۵ به طور کلی افزایش یافته است، هرچند در دهه ۱۹۹۰ کاهش در تعداد دانشگاه‌ها در نتیجه ادغام آنها وجود داشت؛ (برای مثال ادغام دانشگاه پکن با دانشگاه پزشکی پکن). تقریباً بیشتر متقاضیان مرد (۵۲/۹ درصد) هستند و این تفاوت جنسیتی نشان‌دهنده مشخصه جمعیتی کشور است، که در آن نسبت مردان در کل جمعیت بیشتر است (سالنامه آماری چین، ۲۰۰۴). اگرچه محدودیت سن اخیراً لغو شده است، اما تعداد کمی از دانش‌آموزانی که بیش از ۲۵ سال دارند، امتحان می‌دهند. برای مثال، در ۲۰۰۱، تنها ۱۹۲۴ نفر در این گروه سنی موفق بودند. محبوب‌ترین رشته دانشگاهی مهندسی (۳۳ درصد) است و به دنبال آن مدیریت (۱۶/۵ درصد)، ادبیات (۱۶ درصد) و بعد از آن رشته علوم قرار می‌گیرند.

نقد سیستم امتحانی در چین

سیستم امتحان ورودی دانشگاه محدودیت‌هایی دارد. اولاً نگرانی‌هایی در مورد عادلانه بودن سیستم و فرصت برابر برای همه داوطلبان وجود دارد. از جمله همان‌طور که قبلاً عنوان شد، دانش‌آموزان بومی می‌توانند با نمرات پایین‌تر از دانشجویان دیگر مناطق وارد دانشگاه شوند. معلمان و مربیان چینی منتقد سؤال‌های آزمون هستند، چراکه به‌زعم آنها سؤال‌های آزمون بیش از آنکه توانایی حل مسئله و تکالیف کاربردی مورد سنجش قرار دهد، دانش و تئوری را مدنظر قرار می‌دهد. بنابراین این مسئله که دانش‌آموزان به دروس تئوری و نه کاربردی جهت داده می‌شوند، و اینکه کمبود تجهیزات و مهارت برای دروس عملی در برخی از مدارس حتی در رشته‌های علوم؛ موجب ایجاد گلايه‌ها و مخالفت‌هایی شده است.

مشکل دیگر فشار روانی شدید بر دانش‌آموزان برای برتری در رقابت است. چراکه تعداد دانشگاه‌ها نسبت به داوطلبان محدود است. رقابت به‌خصوص برای ورود به دانشگاه‌های معتبر بی‌رحمانه است. بنابراین، آماده‌سازی برای امتحان ورودی دانشگاه از سنین پایین‌تر آغاز می‌شود و والدین فشار زیادی را بر فرزندانشان برای موفقیت در مدرسه وارد می‌کنند (این فشار با توجه به سیاست تک‌فرزندی تشدید می‌شود، به این دلیل والدین همه آرزوهایشان را فقط در وجود یک فرزند قرار می‌دهند).

دانش‌آموزان چینی تمام وقت خود را صرف مطالعه می‌کنند و این شرایط با ترس از شکست، مشکلات روانی و حتی خودکشی در مدارس ارتباط دارد.

علاوه بر این فشارهایی هم روی معلمان مدرسه که شهرتشان به تعداد قبولی‌های کنکور وابسته است، وجود دارد. موارد مذکور شرایطی را ایجاد کرده است که در چین مدارس به جای اینکه توانایی‌های دانش‌آموزان را ارتقا دهند به قبولی آنها در کنکور کمک می‌کنند.

نگرانی‌هایی نیز در مورد فساد مطرح شده است. لو رفتن محتوای امتحان، تماس تلفنی معلمان با دانش‌آموزان سر جلسه امتحان و یا کمک برخی مقام‌های ارشد از جمله فسادهای گزارش شده است.

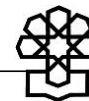
آزمون ورودی دانشگاه در ژاپن

در کشور ژاپن مسئولیت برگزاری آزمون سراسری («آزمون مرکز ملی» برای پذیرش در دانشگاه)^۱ برعهده مؤسسه مستقلی به نام «مرکز ملی آزمون‌های ورودی دانشگاه (NCUEE)»^۲ است که زیر نظر «وزارت آموزش، علوم، ورزش و فرهنگ» است. وزارت آموزش، علوم و ورزش در ژاپن عهده‌دار آموزش پیش‌دبستان تا دانشگاه است. مؤسسه NCUEE همانند سازمان سنجش آموزش کشور مسئولیت تهیه سؤال‌های آزمون، برگزاری آزمون سراسری، تصحیح اوراق و اعلام نتایج به دانشگاه‌ها و ارسال برگه انتخاب رشته برای داوطلبان را برعهده دارد.

یکی از اهداف مرکز ملی آزمون‌های ورودی دانشگاه (NCUEE) ارتقا و اصلاح فرایند انتخاب متقاضیان پذیرش در دانشگاه‌های ژاپن است، در نتیجه کارهایی که در این مؤسسه درباره «آزمون مرکز ملی» انجام می‌شود، از جمله استفاده از دانشگاه‌ها برای تهیه خدمات آزمون، باعث ارتقای آموزش در دانشگاه‌ها، دبیرستان‌ها و سایر مؤسسه‌های آموزشی می‌شود. «آزمون مرکز ملی» برای افرادی است که در دانشگاه‌های ملی، عمومی و خصوصی ژاپن ثبت‌نام می‌کنند.

مؤسسه NCUEE با همکاری دانشگاه‌ها، «آزمون مرکز ملی» را در یک روز و با سؤال‌های یکسان در سراسر کشور ژاپن برگزار می‌کند. هدف اصلی آزمون ارزیابی بنیه علمی متقاضیان در دوره دبیرستان است. هر دانشگاه برای پذیرش دانشجو شاخص‌های خود را بر نتایج اعمال می‌کند و روش‌های چندمنظوره‌ای را برای تعیین توانایی و صلاحیت هر شخص به کار می‌گیرد. اصلاحات در آزمون ورودی دانشگاه یکی از اجزای اصلی ابتکارات دولت ژاپن برای تقویت ارتباط بین دوره دبیرستان و تحصیلات دانشگاهی است. بنابراین، NCUEE به عنوان هسته اصلی تحقیقات درخصوص پذیرش دانشگاهی، درگیر تحقیقات و بررسی‌هایی برای بهبود و ارتقای فرایند پذیرش است. در این راستا

1. The National Center Test for University Admissions
2. The National Center for University Entrance Examinations

NCUEE میزبان «شورای تحقیق ملی برای پذیرش دانشگاه» و مجری سایر مراسم مربوط است. همچنین، این سازمان تبادل نظر وسیعی با سایر سازمان‌های مربوطه دارد تا از این طریق به ارتقای آموزش در دانشگاه‌ها و مدارس متوسطه کمک کند.

«آزمون مرکز ملی» توسط دانشگاه‌ها و با هماهنگی NCUEE برگزار می‌شود. «آزمون مرکز ملی» نیروی محرکه‌ای در پشت سر تنوع روش‌های پذیرش دانشگاه‌هاست. در جدول ۲ نقش مرکز ملی و دانشگاه‌ها در آزمون آمده است.

جدول ۲. نقش مرکز ملی و دانشگاه‌ها در آزمون ورودی دانشگاه‌های ژاپن

نقش مرکز ملی (NCUEE) در آزمون مرکز ملی	نقش دانشگاه‌ها در آزمون مرکز ملی
- توسعه آزمون، چاپ و تحویل برگه‌های آزمون - آماده‌سازی دفترچه راهنمای متقاضیان - دریافت تقاضاها، هماهنگی مکان‌های آزمون و شماره کارت‌های ورود به جلسه امتحان - نمره‌دهی و جمع‌آوری نتایج آزمون - آماده‌سازی نتایج آزمون برای دانشگاه‌ها - اعلان نتایج آزمون فردی به متقاضیان	- اعلان موضوعات و موضوعاتی که باید در «آزمون مرکز ملی» تصویب شوند و امتحانات داخلی که توسط خود دانشگاه‌ها انجام می‌شوند. - فراهم کردن مکان و انتخاب مراقبان آزمون - توزیع دفترچه راهنمای آزمون میان داوطلبان - اجرای امتحان و مدیریت فرایند آزمون - بایگانی و مدیریت سؤال‌های آزمون - فراهم‌سازی ارتقادهنده‌های آزمون

روش‌های تقاضای آزمون در ژاپن به دو صورت انجام می‌شود:

- دانش‌آموزان می‌توانند از طریق دبیرستان برای آزمون اقدام کنند.
- فارغ‌التحصیلان متوسطه می‌توانند فرم درخواست خود را مستقیماً به مرکز ملی بفرستند.

نقش «آزمون مرکز ملی»

«آزمون مرکز ملی» برای پذیرش در دانشگاه‌های ملی، عمومی و خصوصی ژاپن اجرا می‌شود. این آزمون از سال تحصیلی ۱۹۹۰ جایگزین «آزمون پیشرفت مرحله اول مشترک»^۱ شده است که از سال ۱۹۷۹ تا ۱۹۸۹ برگزار می‌شده است.

طبق دستورالعمل اجرایی وزارت آموزش، فرهنگ، ورزش، علوم و فناوری از سال ۲۰۱۱ به بعد نمرات «آزمون مرکز ملی» به‌عنوان یکی از معیارهای پذیرش و ملزومات درخواست در دانشگاه پیشنهاد شده است و دانشگاه‌ها از نتایج این آزمون در کنار معیارهای دیگری برای پذیرش دانشجوی استفاده می‌کنند که در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳. نوع استفاده دانشگاه‌ها از آزمون مرکز ملی و مزایای این آزمون برای هر کدام

ردیف	مثال‌هایی از استفاده (متنوع) دانشگاه‌ها از «آزمون مرکز ملی»	مزایای استفاده از «آزمون مرکز ملی»
۱	سوابق تحصیلی و نمرات آزمون به عنوان معیارهای اولیه پذیرفته‌شدگان این مرحله مصاحبه انجام می‌دهد.	فراهم آمدن امکان پذیرش برای همه دانش‌آموزان با سوابق تحصیلی متوسط در همه موضوع‌های افزایش دامنه پذیرفته‌شدگان
۲	نمرات ریاضی و زبان برای متقاضیان دانشکده مهندسی استفاده می‌شود و دانشگاه فقط در موضوع علوم آزمون برگزار می‌کند.	پذیرش در آزمون، امکان مصاحبه‌های کوتاه را برای پرسنل دانشگاه فراهم می‌سازد.
۳	نتایج «آزمون مرکز ملی»، یا آزمون داخلی دانشگاه، هر کدام که بالاتر است، هنگام تصمیم‌گیری برای برخی از متقاضیان دانشگاه استفاده می‌شود.	افزایش شانس پذیرش داوطلبان
۴	فقط بخش زبان خارجی و ژاپنی «آزمون مرکز ملی» برای متقاضیان با توصیه‌نامه، استفاده می‌شود. مصاحبه توسط دانشگاه انجام می‌شود.	کمک به شهرت و ارتقا دیدگاه‌ها نسبت به دانشگاه
۵	بعد از اعلام نتایج «آزمون مرکز ملی»، دانشگاه برای متقاضیانی که نمرات حدنصاب مورد نظر را آورده باشند امتحان برگزار می‌کند و پذیرش فقط براساس نمرات این امتحان انجام می‌شود.	امکان ارزیابی وسیع‌تر کیفیت متقاضیان نسبت به وقتی که فقط دانشگاه‌ها امتحان برگزار می‌کنند.
۶	نمرات «آزمون مرکز ملی» سال‌های گذشته به صلاح‌دید دانشگاه ممکن است برای انتخاب متقاضیان استفاده شود.	کاستن از دغدغه داوطلبان از طریق حذف دفعات شرکت در آزمون
۷	موضوع‌های تعیین شده‌ای از بین موضوع‌های «آزمون مرکز ملی» برای انتخاب متقاضیان استفاده می‌شود.	تناسب مواد امتحانی با رشته انتخابی داوطلبان

سؤال‌های «آزمون مرکز ملی» عمدتاً دارای پاسخ به صورت چندگزینه‌ای است. تجارب و تحقیقات در طول سال‌ها، به بهبود سبک و محتوا و مواد آزمون به منظور ارزیابی بهتر توانایی داوطلبان در تفکر منطقی و خلاقیت جای حفظ کردن اطلاعات، کمک کرده است. دانشگاه‌های مشارکت‌کننده می‌توانند سرفصل‌ها و موضوع‌هایی که در «آزمون مرکز ملی» برای متقاضیان تهیه می‌شود را مشخص کنند. متقاضیان مواد و موضوعات مورد نظر خود را براساس مطالب مندرج در دفترچه که توسط دانشگاه‌های مربوطه منتشر شده است را تعیین می‌کنند و پس از آن درخواست خود را ارسال می‌کنند. این آزمون در سال تحصیلی ۲۰۱۶ در هشت سرفصل و ۳۰ موضوع به شرح جدول ۴ برگزار شد. متقاضیان اختیار داشتند که از هر سرفصل یک یا چند ماده امتحانی را انتخاب کنند.

جدول ۴. سرفصل‌ها و موضوع‌های آزمون مرکز ملی در سال ۲۰۱۶

سرفصل‌ها	مواد امتحانی	توضیحات	ردیف
جغرافیا و تاریخ	تاریخ جهان A	حداقل دو مورد برای پاسخ انتخاب شود.	۱
	تاریخ جهان B		
	تاریخ ژاپن A		
	تاریخ ژاپن B		
	جغرافیا A		
	جغرافیا B		
علوم مدنی	جامعه معاصر		۲
	اخلاق		
	سیاست و اقتصاد		
	اخلاق، سیاست و اقتصاد		
زبان ژاپنی	زبان ژاپنی	یک مورد برای پاسخ انتخاب شود.	۳
زبان‌های خارجی	زبان انگلیسی		
	زبان آلمانی		
	زبان فرانسه		
	زبان چینی		
	زبان کره‌ای		
علوم پایه	فیزیک پایه	دو ماده از ۴ ماده را برای پاسخ انتخاب کنید.	۴
	شیمی پایه		
	زمین‌شناسی پایه		
	بیولوژی پایه		
ریاضیات (۱)	ریاضیات I	یک مورد برای پاسخ انتخاب شود.	۵
	ریاضیات I و B		
ریاضیات (۲)	ریاضیات II	دو ماده از ۴ ماده را برای پاسخ انتخاب کنید.	۶
	ریاضیات II و B		
	دفترداری و حسابداری مبانی پردازش اطلاعات		
علوم پایه (۲)	فیزیک پیشرفته	حداقل دو مورد برای پاسخ انتخاب شود.	۷
	شیمی پیشرفته		
	زمین‌شناسی پیشرفته		
	بیولوژی پیشرفته		

زبان ژاپنی بالاترین تعداد شرکت‌کننده (بیش از ۵۰۰ هزار نفر) از میان سرفصل‌های موجود را داراست. پس از آن بالاترین تعداد شرکت‌کننده مربوط به زبان‌های خارجی است که از آن میان زبان انگلیسی بیشترین تعداد متقاضی (بیش از ۵۰۰ هزار نفر) را در میان زبان‌های خارجی داراست.

دانشگاه‌های ژاپن عمدتاً به سه دسته ملی، محلی و خصوصی تقسیم می‌شوند. در سال ۲۰۱۳ مجموع ورودی‌های دانشگاه‌ها و سایر مؤسسه‌های آموزش عالی عمومی و خصوصی در ژاپن بالغ بر ۷۰۰ هزار نفر بوده است که از این تعداد سهم دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی ملی حدود ۱۶ درصد، یعنی بالغ بر ۱۱۰ هزار نفر و سهم دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی خصوصی حدود ۷۰ درصد بوده است. این آمار حکایت از آن دارد که رقابت در کنکور ژاپن برای تصاحب کرسی‌های دانشگاه‌های دولتی بغرنج و سنگین است.

در جدول ۵ تعداد ورودی‌های جدید آموزش عالی ژاپن در سال ۲۰۱۳ به تفکیک نوع دانشگاه نشان داده شده است.

جدول ۵. تعداد ورودی‌های جدید آموزش عالی ژاپن در سال ۲۰۱۳ به تفکیک نوع مؤسسه

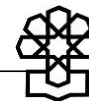
نوع مؤسسه	دانشگاه	آموزشکده	آموزشکده فناوری	تحصیلات تکمیلی	
				کارشناسی ارشد	دکتری تخصصی
ملی	۱۰۰۹۴۰	-----	۹۶۸۵	۴۲۹۰۲	۱۰۲۳۰
محلی	۳۰۰۴۴	۳۴۳۱	۷۱۵	۴۸۳۷	۱۰۸۶
خصوصی	۴۸۳۱۹۹	۶۱۲۲۲	۴۵۶	۲۵۶۱۴	۴۱۷۵
مجموع	۶۱۴۱۸۳	۶۴۶۵۳	۱۰۸۵۶	۷۳۳۵۳	۱۵۴۹۱

برگرفته از سایت وزارت آموزش، فرهنگ، ورزش، علم و فناوری ژاپن.

ضرورت گزینش دانشجو

ضرورت انتخاب عده‌ای معدود از میان داوطلبان ورود به آموزش عالی پدیده‌ای است که شروع آن به چند دهه قبل باز می‌گردد. در این خصوص، دلایل و توجیهات گوناگونی وجود دارد، از جمله:

۱. برقراری بیشترین عدالت و انصاف ممکن برای انتخاب دانشجو.
۲. کمبود نیروی انسانی (عضو هیئت علمی)، فضا و آزمایشگاه،
۳. پایین آمدن احتمالی سطح استانداردهای توانایی و دانش در بین دریافت‌کنندگان مدرک پایان آموزش متوسطه تقریباً در همه کشورهای جهان،
۴. تحت فشار قرار گرفتن مؤسسه‌های آموزشی به دلیل افزایش داوطلبان ورود به آموزش متوسطه در اثر رشد جمعیت،

۵. ارتقای کلی سطح آرزوها و خواسته‌های والدین و جوانان در جامعه‌های متحول شده پس از جنگ،

۶. در مواردی، پاسخگویی دقیق به نیازهای نیروی انسانی بخش‌های اقتصادی کشورهایی با نظام برنامه‌ریزی متمرکز،

۷. فراهم آوردن اطلاعاتی درخصوص دانشجویان قبل از ورود آنها به دانشگاه برای کمک به انتخاب مسیر صحیح تحصیل در دانشگاه.

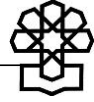
به این ترتیب، شیوه پذیرش دانشجو با توجه به شرایط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی هر کشور شکل گرفته و به تبع آن نظام‌های پذیرش متفاوتی برای ورود به آموزش عالی طراحی شده، با این توجه که در همه موارد، سعی بر این است که به انتخاب شایسته‌ترین‌ها منجر شود و به دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی این امکان داده شود که از بین داوطلبان متعدد بهترین آنان را انتخاب کنند.

جمع‌بندی

همان‌طور که در گزارش آمده است شیوه‌های پذیرش دانشجو در دنیا بسیار متنوع است که در گزارش حاضر براساس «نوع» و «مدل» تقسیم‌بندی شده‌اند. در واقع «نوع»، اطلاق به استفاده انحصاری و یا عمده از یکی از ملاک‌های چهارگانه پذیرش دانشجو همچون «آزمون ورودی»، «سابقه تحصیلی» و... است و «مدل» اطلاق و استفاده از سایر ملاک‌ها در کنار ملاک اصلی مورد استفاده برای پذیرش دانشجو است. بنا بر این تعریف، در گزارش نشان داده شده است که با توجه به نحوه عمل کشورهای مورد بررسی، پنج «نوع» و ۱۸ مدل پذیرش دانشجو قابل تمییز و تفکیک است که چهار نوع آن مبتنی بر آزمون و یک نوع دیگر آن، که تنها در دو کشور کانادا و نروژ اعمال می‌شود، غیرمبتنی بر آزمون است. نکته قابل توجه اینکه سوابق تحصیلی دوره دبیرستان در اکثر کشورهای مورد بررسی معمول است. به این ترتیب در جمع‌بندی بررسی انجام شده می‌توان دریافت که کشورهای مختلف، حسب مقتضیات جمعیتی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود، نوع یا مدل مختلف و متنوعی را برای پذیرش دانشجو و ادامه تحصیل در دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی برگزیده‌اند، که هرکدام از این انواع و مدل‌ها می‌تواند مزایا و معایب خاص خود را داشته باشد و به این لحاظ نمی‌توان هیچ‌یک از انواع و مدل‌های مورد عمل کشورهای مختلف برای پذیرش دانشجو را به دیگر انواع و مدل‌ها ارجحیت داد؛ اما می‌توان دریافت که استفاده از نوع یا مدل خاصی از پذیرش دانشجو مبتنی بر اقتضات هر کشور، توجه به انتخاب مناسب‌ترین داوطلبان و رعایت عدالت در برخورداری داوطلبان از امکانات آموزش عالی صورت گرفته است.

در مورد ایران به نظر می‌رسد با اجرای قانون سنجش و پذیرش دانشجو مصوب ۱۳۹۲ روش سنجش و پذیرش کنونی برای دانشگاه‌های ایران به کشورهای ترکیه و اسپانیا نزدیک شده است (هرچند در گذشته بیشتر مشابه نظام پذیرش چین و گرجستان که ملاک پذیرش فقط آزمون بوده است) که در هر دو کشور آزمون و سوابق تحصیلی دوره متوسطه برای پذیرش مورد استفاده قرار می‌گیرد. نکته قابل توجه اینکه استفاده از آزمون‌های نهایی دوره متوسط در ایران برای استفاده در موضوع پذیرش دانشجو از این حیث که آزمون مذکور از قابلیت تفکیک‌پذیری لازم برخوردار نیست به بررسی بیشتری نیازمند است.

برای اصلاح روش پذیرش دانشجو راهی جز جهت‌دهی آزمون‌های سراسری و متمرکز جاری به آزمون‌های استاندارد قابل اتکا با هدف اصلاح نظام پذیرش دانشجو برای دوره‌های کارشناسی متصور نیست، آزمون‌های استاندارد که به جای تکیه به محفوظات داوطلبان قادر باشد تفکر انتقادی، میزان درک و قدرت تجزیه و تحلیل محتوای آموخته شده به آنها را مورد سنجش و ارزیابی قرار دهد. نکته قابل توجه اینکه برگزاری چنین آزمون‌هایی در دنیا مسبوق به سابقه است و اجرای آن در داخل کشور نیز، در صورت عزم کمیسیون و مجلس ممتنع نمی‌نماید. بلکه انجام این اقدام اساسی که بر سنجش فهم و ادراک دانش‌آموزان از آموخته‌های دوره پیش‌دانشگاهی مبتنی است، ضمن اینکه به قوام این آموزش‌ها و رشد دانش‌آموزان و داوطلبان ورود به آموزش عالی کمک می‌کند، راه را برای ورود مناسب‌ترین داوطلبان به رشته‌محل‌های مورد علاقه خود را هموار می‌سازد. به نظر می‌رسد رسیدن به این مقصود با ایجاد یک مرکز ملی سنجش، که می‌تواند از ادغام کلیه مراکز موجود مجری آزمون ایجاد شود و فراهم آوردن امکانات و تجهیزات روزآمد لازم برای آن مرکز و حمایت و پشتیبانی مادی و معنوی از استقرار مرکز و برگزاری مداوم آزمون‌های استاندارد و استفاده از نتایج آن، دست‌یافتنی و اثربخش برای سامان دادن به شیوه موجود پذیرش دانشجو است و با وجود چنین مرکزی می‌توان امید داشت که دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی کشور در همه سطوح و زیرنظام‌ها بتوانند با اتکا به نتایج حاصل از سنجش داوطلبان، نسبت به پذیرش مناسب‌ترین‌ها از مجموعه داوطلبان اقدام کنند. علاوه بر این، برگزاری امتحان شایستگی از طریق تحویل آزمون سراسری معمول، مستلزم دستیابی به ساختار مناسب و فراهم آوردن بانک اطلاعاتی مورد نیاز است که موارد مذکور از لوازم قطعی برگزاری امتحان شایستگی به عنوان محور اصلی پذیرش دانشجو به‌شمار می‌رود.

منابع و مأخذ

۱. شجاعی، محمدرضا. بررسی نظام پذیرش دانشجو در کشور و ارائه الگوی پیشنهادی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دی ماه ۱۳۸۴.
2. R. M. Helms, University Admission Worldwide, The World Bank July, 2008.
3. The University Entrance Examination System in China, Davey et all, Journal of Further and Higher Education 19 May 2010.
4. National Center for University Entrance Examinations, Outline of the National Center for University Entrance Examinations, June 2017
5. oxfordre.com/education/browse

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۶۵۳۹

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: روش‌های سنجش و پذیرش دانشجو در جهان ۱. الگوها و مدل‌ها

نام دفتر: مطالعات آموزش و فرهنگ (گروه آموزش عالی)

تهیه و تدوین: یوسف زراعت‌کیش

همکاران: احمد خدادادی، احمد داوری

ناظر علمی: ایروان مسعودی‌اصل

متقاضی: کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. آزمون استاندارد

۲. سنجش و پذیرش

۳. آموزش عالی

۴. انواع روش‌های پذیرش

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۳/۱۲